

„Képzőművészeti világzene”

Záborszky Gábor retrospektív kiállítása

HUDRA KLÁRA

Alkalom szülte azt a szerzői tárlatot, amelyet N. Mészöly Julianna oly alapos megrendezettséggel Záborszky Gábor eddigi pályafutásának egyfajta összegzőseként hozott tető alá a győri Városi Képtárban. Alkalom, méghozzá kettős alkalom: a művész negyedszázados munkásságát ünnepelte ekképpen, s „kísérőként” sikerült reprezentatív albumba sűríteni mindazt, miről számot adni érdemes. Dokumentumok, a művekről készített reprodukciók és magyarázó tanulmányok nyújtottak segédkezet az áttekintéshez.

A múlttal mintegy számot vető, áttekintő kiállítások kronológikus rendet kívánnak, s ha ez így van, feltétlenül egy időutazás része lesz a befogadó. A szerzői kiállítás visszapillantó tükrökben láttatja a megtett utat, és ebben az esetben az is megengedett, hogy maga a művész is rá-rácsodálkoddon különböző korszakainak szavatosságára, azaz műveinek máig ható frissességére, érvényességére. Záborszky képei, plasztikái meglepően sokféle helyről, gyűjteményből, múzeumból, magántulajdonból verbuválódtak össze, s mielőtt áttekintենek gondolatban újra a tárlatot, annyit megelőlegezhetünk, hogy aligha akadt leporolandó mű, sőt az úgynevezett magyar neoavantgárd periódusában készült munkák mintha új életre kelnének a mai szemlélődő számára. S hogy állításunk igaznak vélhető, azt nem elsősorban a stíláriis egyenmőség magyarázza. Sokkal inkább ennek a monolit tömbnek (amit életműnek nevezünk) a természetrajza: a szitanyomattól a merített papír plasztikáig vagy a realista-ábrázoló kötöttségektől a tiszta jelbeszédig terjedő tartományokból kiolvasható belső és külső rímek megléte, összecsengése.

A győri képtár szalonméretű termeiben, szám szerint kilenc, polgári jellegű ténfűzérében még erősebb hangsúlyt kapott az oeuvre koherens kiegyensúlyozottsága és a manifestálódó művészi gondolatok kart karba öltő folytonossága.

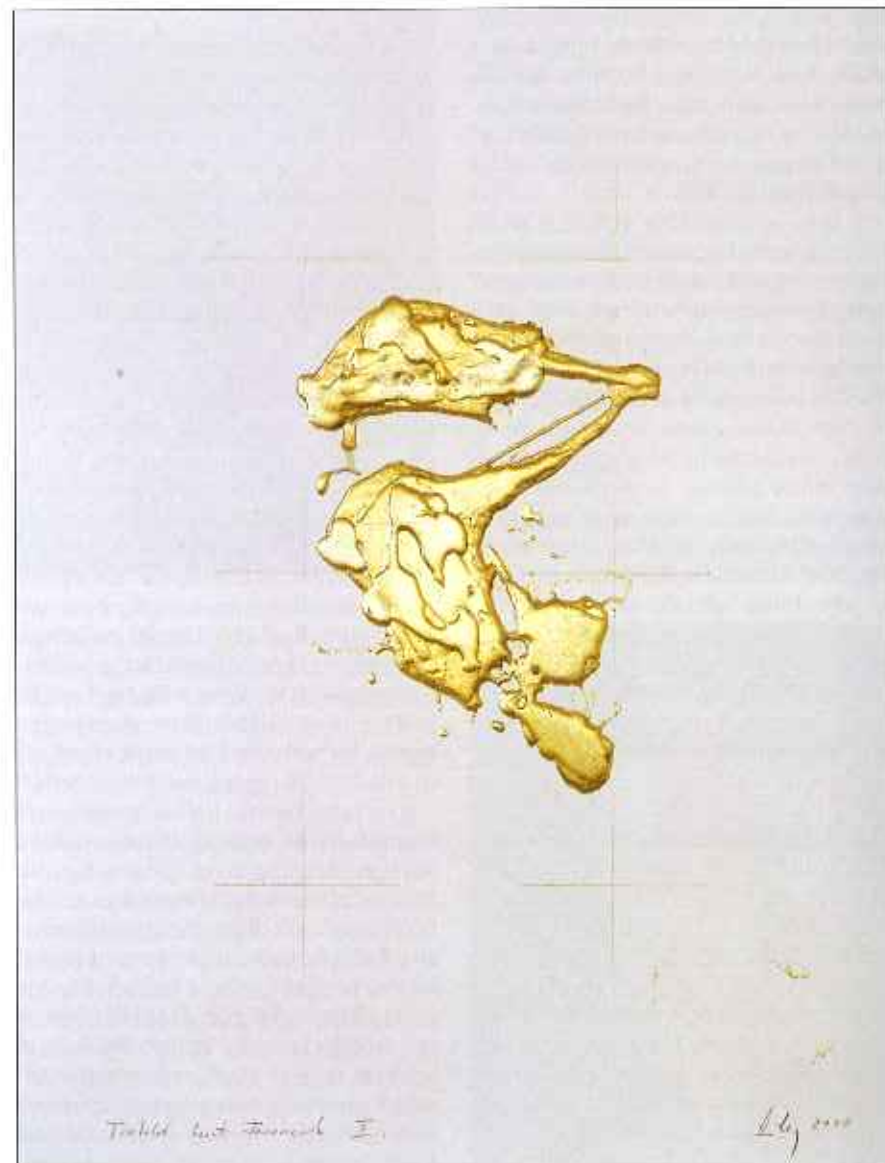
Záborszky Gábor: Tisztelet Szent Ferencnek (2000)
papír, műanyag, fémbevonat, 80x60 cm

FOTÓK: BOLJASZAR ZOLTÁN

Tíz év múlva

A nyitó mű, a legkorábbi datált *Áthasítás* című szitanyomat 1976-ból való, s valóban elindítja azt a nyomvonalat, amely mentén lerakhatjuk a főiskola utáni keresgélő, kísérletező szakasz kilométerköveit. Záborszky Gábor korántsem szállt fel vak-tában, ám a stúdiumok után képbe került az azon kívüli jelentős behatásokat tartogató világ: egy észak-amerikai tanulmányt az akkor már múzeumokban kodifikált pop art eszköztárszere, frívól

könnyedségére hívta fel a figyelmét. Itthon egy másik művészeti ágba, a filmben való közreműködése adott konkrét inspirációt akkoriban Záborszky Gábor munkásságára, annak know-how-jára is oly jellemző szeriális képek elkészüléséhez. A sorozatok alkalmat adtak az analitikus gondolkodásra, míg az egyes műveken belül egyre újabb és újabb „szövegségek” kötődtek különböző képalkotó minőségek között. Két világkép, művészi filozófia szintetizálódott, de úgy is mondhatnánk, a

múlt századi modern művész kétféle attitűdjé ütköztetődik és nyer végül kiegyensúlyozottságot. A strukturalista és a gesztusvezérelt elvek által megkomponált képi egységek szituációkba ágyazódnak, illetve bizonyos helyzetek kompozícióvá állnak össze. Lányi András *Tíz év múlva* című filmjéhez emberi figurákról készített gipszöntvényeket mint meghatározó látványelemeket, s ezek a segeli teremtmények a filmgyár főti műtermében, egy hangárszerű térben – mint egy állóképbe merevedett helyzetgyakorlat darabjai – „fotómodellként” szolgáltak a művésznak. Az eredmény az a ciklus, amit egyszerűen és érzékletesen *Képkapcsolás* címmel aposztrofált (a címadás megideologizálása helyett találó öndefiníciókat és költői metaforákat használ a mai napig).

Némi leegyszerősítéssel azt is mondhatnánk, a *Képkapcsolás I. II. III.*, a *Szállj le a felhőmről*, a *Régi dolgok nyomai*, a *Hintaszékben szemlélődve*, vagy a harmadik térben látható *Rejtve önmagam* és az irodalmi hommage-lapok (Babits, Radnóti) magukon hordozzák az elkövetkező Záborszky-korszakokban kiemelkedő művészi irányvonalak jellemző momentumait. Ami ellenben a nyolcvanas évek közepére végképp elveszik, az a figurativitás, a bármilyen természetelvű ábrázolás. Teret nyer viszont, sőt hegemon szerepet kap maga a tér, a háromdimenziós megjelenítési mód és a természetesség, azaz a földből nyert anyagok primátusa, és az erre épülő panteista szellemiség.

A korai műveken a mértaniság rászterhálójára osztott világ szigorú rendje, a célkeresztbe fogott „ad hoc” látnivaló és a gesztusok szubjektivitása dualista módon bontakozott ki, tovább éltetve a modernitás két lehetséges princípiumát. Az illetéknéppen felosztott képekbe aztán beköltözött a fényképek, nyomatok, másolatok mellé a tapintható érzékiség: például a plexibe rögzített ősi avartól ragacsos pocsolva „élethű” képben. A pop art-ra emlékeztető műanyagokat (még a neonnal is találkozhatunk a *Föld-fény* című munkán) aztán végérvényesen felváltja a naturalizmus, vagyis a homokból, a fából stb. felfüggeszthető, felállítható plasztika vált, de ha tetszik, akár shape canvasszá alakultak át az artefactumok, ahol az anyagot absztrakt képtérként kezeli az alkotó. A konstrukciót a képlékennyé tett homok rögzíti, a jelhagyás nyomhagyás is egyben és fordítva.

Záborszky Gábor: Land art otthonra (1984)
farost, homok, plexitol, 82x80 cm

Záborszky Gábor: Régi dolgok nyomai (1978)
papír, műanyag, fémbevonat, 80x60 cm

vést, és roppant archaikus, arkádiai korokban, középkor szakrális festészetében, ha az *Aranykor*-sorozat darabjait vagy ad abszurdum a Joseph Beuysnak szentelt emlékművet tekintjük, mely szoboregyüttes a központi helyet uralja. Arannyal bevont, borított már ismerős „gyűrt vásznak” – a nyolcvanas évek folytatása lenne ez, a rejtőzködő szenzibilizálás után egy pompázatos látványosság? Valószínűleg nem ez a lényeg, bár Záborszkyt az új érzékenység mozgalmá nem térítette el munkásságának alap-karakterétől, melyet már indulásakor manifestált is (*Rejtve önmagam*, 1984). Nem változott az utalások erején át az egyetlen igaz ösvény keresésének szándéka sem, de mégis az arany, mint az anyagság tovább fokozása új, ismeretlen lehetőségeket teremtett meg a számára. A téri

(Elemzői, értékelői közmegegyezése szerint a korszak kulcsműve *A változások kora* című triptichonja.)

Maga a művész így vallott erről a periódusról: „Meghatározó élmény volt számomra az utazás az Őrségben és Új-Mexikó indián lakta területein. Megismerkedtem egy fantasztikus panteista lérből következő építészettel, ősi meghatározottságú anyagismerettel és hittel. Egymástól sok ezer kilométerre levő helyeken ugyanazt a logikát, életérzést találtam. A nyolcvanas években ezt a felfogást és azt az anyaghasználatot próbáltam beemelni a képalakításba.”

Aranykor

Záborszky Gábor – nemzedéke tagjai is ráfogható ez – fontosnak tartotta a műfaji sokféleséget és az azok közötti átjárást.

A képtár aulájába lépve fényes, arany ragyogás tölti be a szerény kiképzésű „korszerűsített” enteriört. A kilencvenes években járunk a művész életművére néz-

Spacenight

Az ezredforduló táján kiegyenesedik a műalkotások felülete, a papír homogén, fehér ragyogására, mint napkitörések kifröccsenő, elcsöppenő fénymasszái, került rá az arany és az ezüst. A háttérben lehetőfinoman feltűnik ismét a racionalitás kontrapunktja, a mértani háló szövedéke. A festői szobrászat hozzásimul a két dimenzió síkjához. Ha a tereksképeket az alkotói folyamat exponálásának tekinthetjük, akkor az univerzumot idéző, a tökéletes formákat (kör, háromszög) és emellett a hétköznapi világ lenyomatait őrző műveket a fentiek lefixálásaként foghatjuk fel. Miként korábban, most is a képzőművészet alapvető tulajdonsága, a szinkronitás az, amit elegáns és következetes módon „kihászni”, megint csak a prehistorikus és a távol-keleti kifejezőmódokat komponálja össze az absztrakt expresszionizmusból, Cage-ből és Rothkóból, avagy a francia, spanyol modern klasszikusokból „kinyerhető” tanulságokkal. Képzőművészeti világzenét ír – a maga módján.

(Városi Képtár, Győr, 2002. VII. 19–IX. 22.
Collegium Hungaricum, Bérs,
2002. XI. 29–2003. I. Csoporthoz kiállítás)